

הנותן את המעשר, שאין לו בעלות עליו, אינו יכול להקנות בחצר. כי לבעל הפירות המפריש את המעשר אין לו בו אלא טוה"נ, אך גוף המעשר אינו שלו ואינו יכול להקנות בחצר את גוף הפירות, אלא רק את טובת ההנאה. משא"כ שלוחם של העניים, המקבל את פירות המעשר עצמם עבורם, יש לו בעלות גמורה על עצם פירות המעשר. ולכן הוא יכול לקנותם בחצר. אע"פ שכל עוד לא הכניסם לרשותו אין לו בעלות עליהם, ורק אחרי קנין החצר תהיה לו בעלות עליהם, י"ל שבעלותו וקנינו באין כאחת. אך הזוכה, המכניס את המעשר לרשותו, שיהא כולו בבעלותו, יכול לקנות בחצר. ולכן נראה לענ"ד שאם יקנו למשגיח חלק בחצר עבור העניים, והוא יהיה שכירם, הוא יוכל לזכות עבורם בחצר.

ובכך הוא מפסיד עניים אחרים. אך מכיון שהוא שכיר, יד פועל כיד בעה"ב ומועילה תפיסתו גם כשחב לאחרים, כמבואר בב"מ שם.

אך בקצוה"ח (סי' ער"ה ס"ק א') תירץ את קושיית הש"ך הנ"ל בדרך אחרת; וכתב שגם לרב פפא אפשר היה להקנות בחצר רק את טובת ההנאה, אך לא את כל המעשר. כי לגוף המעשר אין בעלים, ודינו כהפקר, ואי אפשר להקנות הפקר בחצר. רק את ערכה של טובת ההנאה ניתן להקנות בחצר, כי לערך זה יש בעלים; אך בקנין אגב אפשר להקנות גם בהפקר. ולדעת הקצות אין המשגיח, לכאורה, יכול לקנות בחצר את גוף המעשר לעניים; שהרי גוף המעשר אין לו בעלים, ואינו נקנה בחצר. מיהו נראה לענ"ד שאם המשגיח הוא שכירם של העניים והוא קונה עבורם, ניתן לקנות זאת בחצר. כי רק

סימן ס

הקנאת מעשר עני ע"י קטן

לכב' הרה"ג ש. ז. רווח שליט"א
שלו' וברכה וכ"ט!

בעקבות שאלת כת"ר, בענין הקנאת מעשר עני ע"י קטן, עיינתי קצת בנושא, ולענ"ד א"א להקנות מעשר עני ע"י קטן גם אם נאמר שמעשר עני בזה"ז דרבנן.

בגיטין (ס"ה א') הגמ' מחלקת בין מילתא דאית לה עיקר מה"ת לבין מילתא דלית לה עיקר מן התורה, כגון שיתופי מבואות. אולם בהמשך הגמ' מביאה את המשנה במעשר שני שמערימין על מעשר שני ע"י שנותן מעות לשפחתו כדי לפדות מעשר

שני. ושפחתו העבריה היא בע"כ קטנה, והמדובר במעשר שני בעציץ שאינו נקוב שחייב מדרבנן. ומשמע שם שזה אפילו אם נאמר שמעשר שני בזמן הזה הוא מהתורה. עכ"פ לפחות במעשר ירק בודאי אפשר היה לפדות ע"י קטן וה"ה להקנות על ידו. אולם קצוה"ח (סי' רמ"ג ס"ק ד') הביא מהמרדכי (ב"מ פ"א) ומהגה"מ בתשובות לספר נזיקין (סי' ה') שבטובת הנאה אי אפשר לזכות ע"י קטן ולא מועילה דעת

הסובר שאפשר להקנות לקטן מתנות כהונה אע"פ שאין בהם אלא טובת הנאה, אך לזכות ע"י קטן גרע טפי, כדמשמע בגיטין (ס"ד ב.). ואע"פ שבדרבנן תיקנו שקטן יכול גם לזכות לאחרים מי אמר שתיקנו כן גם בטובת הנאה?! דיינו שתיקנו לקטן שיקנה לעצמו, אך לזכות לאחרים יתכן שלא תיקנו. ולכן נלענ"ד שאין להקנות מעשר עני ע"י קטן.

בברכת התורה והארץ
הרב יעקב אריאל

אחרת מקנה בטובת הנאה¹.
וא"כ אי אפשר להקנות מעשר עני ע"י קטן, משום שהמעשר עני אינו של הבעלים ואין לו בו אלא טובת הנאה בלבד. אמנם הפר"ח בשו"ת מים חיים (מובא שם) חולק וסובר שאפשר להקנות לקטן מתנות כהונה אע"פ שאין בהם אלא טובת הנאה וא"כ ה"ה לזכות באמצעות קטן לאחרים, אך המרדכי חולק והוא ראשון. ויתכן שגם הפר"ח

ובבירור הלכה לגיטין ס"ד כתבו בדעת הרמב"ם שאפילו מדרבנן אין קטן זוכה לאחרים חוץ משיתופי מבואות ומעשר שני.

* * *

לכב' הרה"ג הרב שניאור ז. רווח שליט"א
שו"ב וכ"ט!

רמב"ן שם בליקוטים שתי' שני תירוצים:
(א) שבעה"ב אומר לקטן פדה לי משלך שהוא זוכה לו מיד ההקדש. (ויתכן שכוונתו לומר שלא הקנה לקטן את המעות לגמרי, בהקנאה גמורה, אלא רק ע"מ לפדות באמצעותם את המעשר שני, וא"כ הריהו כמזכה את המעות למעשר שני ע"י הקטן).

(ב) הוכחת הגמ' היא לשמואל הסובר שאין זכיה לקטן מהתורה ולכן הוכיחה הגמ' שיש לו זכיה מהתורה ור"ל שאם דעת אחרת מקנה מועילה מהתורה אין הבדל בין זכיה לעצמו לבין זכיה לאחרים. ולפי"ז אם נאמר שדעת אחרת מקנה אינה מועילה מהתורה, יתכן לומר שלא תיקנו אלא

יישר כוחו של כת"ר על עיונו הנמרץ בענין הקנאת מעשר עני לאחרים ע"י קטן ויורשה לי להעיר כמה הערות לדבריו החשובים:

א. הריטב"א מסיק שרק בעציץ שאינו נקוב התירו זכיה ע"י קטן משום שאין לו עיקר מהתורה. וכן דעת המאירי שם. (ואף שהביא שם קושיה חמורה בשם הגר"ע יוסף שליט"א ביומא פ"ג ב', אכן הקושיה צריכה יישוב. אך הריטב"א והמאירי כנראה לא חשו לה).

ב. הראשונים בגיטין שם התקשו בשאלה, כיצד לומדת הגמ' זכיה לאחרים ממעשר שני, הרי שם הוא מזכה את המעות לקטן עצמו, ולא מזכה אותם לאחרים. ועיין

1. הערת עורך: בירושלמי גיטין (פ"ה ה"ט) מח' רב נחמן ורב הונא האם מזכים ע"י קטן, או שתק"ח לקניין קטן היא רק שיזכה עבור עצמו אבל לא תקנו לו זכיה עבור אחרים.

והירושלמי בגיטין (ל' א'). שלדעת הירושלמי אין דין מכרי עניים. וההסבר לכך הוא שרק במתנות כהונה יש דין מכרי כהונה, עפ"י סברת הקצות הנ"ל שהשבט כולו זכה במתנות וכשכל הכהנים והלויים מתיאשים מהן ממילא זוכה בה אותו במכר. אך בעניים א"א לומר כן, י"א משום שאין שבט מוגדר של עניים (עין דבר אברהם ח"א סי' א' ענף ו' בהג"ה) או שעניות אינה מושג חיובי, אלא מושג שלילי (עין מפענח צפונות, פרק ו' סי' ו' א-ב').

אמנם הרמב"ם פסק (הל' מעשר כ"ז ה"ו) שיש מכר לעני, אך מפוסקי דורנו יש שהורו שאין לסמוך על דין מכירי עניים (עין כל זה בהתורה והארץ כרך ב' עמ' 88. ועי' לעיל סי' נ"ח שר"ל שאין למ"ע אפילו טוה"נ, אלא הריהו כהפקר).

והנה נבוא לסיכום כל הדיון, יש לנו הרבה ספיקות אם ניתן לזכות ע"י קטן. אמנם בדיעבד יש לומר אולי שזכיה ע"י קטן מועילה, בפרט כשהמדובר במעשר עני דרבנן בזה"ז, אך לכתחילה נלענ"ד שלא רצוי להורות לזכות ע"י קטן.

כשזוכה לעצמו ולא כשזוכה לאחרים, וכמו שחילקה הגמ' שם בדף ס"ד ב'. (ע"ש בר"ן שתלה את שני הנושאים זה בזה, את השאלה אם דעת אחרת מקנה מהתורה בשאלה אם דעת אחרת מקנה גם לזכות לאחרים).

ונושא זה לא הוכרע, אלא תלוי במחלוקת הראשונים (עין אנציקלופדיה תלמודית כרך ז' עמ' תר"ה).

ג. כת"ר כותב שאפילו לדעת הקצות, הסובר שא"א להקנות מתנות כהונה ע"י דעת אחרת מקנה, משום שאין לו בהם אלא טובת הנאה, מ"מ כהן קטן זוכה במתנות מהתורה, משום שהתורה הקנתה את המתנות לכהנים והקטן אינו קונה את המתנות מהנותן, אלא מקבל את חלקו, כאחד מבני השבט, והתורה היא שזיכתה לו. אולם זה שייך רק בזכיתו של הקטן לעצמו, שהתורה היא שזיכתה לו כאחד משבט הכהנים, אך בנ"ד הרי לא מדובר בזכית הקטן לעצמו, אלא לאחרים, כיצד אפשר לזכות באמצעותו לאחרים בטובת הנאה?

ד. סברת הקצות ניתנת להיאמר רק במתנות כהונה ולויה שהשבט זוכה בהן מהתורה. אך במעשר עני הדבר תלוי במחלוקת הבבלי

סימן סא

ביעור מעשרות ביו"ט

לבער אפילו בפירור לרוח משום שנחשב כשריפה.

ב. משום שצריך להפריש תרו"מ ואין מפרישין ביו"ט.

ועל הת"י הא' קשה מדוע אסור לשרוף ביו"ט. בשלמא קדשים אין נשרפין ביו"ט כמבואר בשבת (כ"ד ב') מכמה טעמים, אך

א. הרמב"ם הל' מע"ש פי"א הל' ז' פסק: "וערב יו"ט האחרון היה הביעור ולמחר מתוודין".

ובתויו"ט (מע"ש פ"ה מ"ו ד"ה ערב) הסביר מדוע לא יבערו ביו"ט עצמו.

והק' במשנה ראשונה שם מדוע? ותרין: א. מכיון שביעור הוא גם בשריפה אסור